

Tahmina Akefi

Geen van ons keek om

DE GEUS

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van
Sebes & Van Gelderen Literair Agentschap te Amsterdam
Zie ook www.BoekEenSchrijver.nl

De vertaling van de gedichten van Roemi op p. 155 en p. 156 is van de
hand van Sipko A. den Boer

De vertaling op pp. 239-240 is van de hand van Ofran Badakhshani
De vertaling van het gedicht van Rahi Moayari op p. 155 en van Hafez
op p. 156 is van de hand van Tahmina Akefi

© Tahmina Akefi, 2011
Omslagontwerp Berry van Gerwen
Omslagillustratie © Millennium/HH
ISBN 978 90 445 1822 1
NUR 301

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus BV,
Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze
nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

Hoofdstuk 1

Het was midden in de nacht. De nacht van 25 mei 1995, precies negen dagen voor mijn zestiende verjaardag. Ik stapte uit bed en pakte het album dat onder mijn kussen lag. Op de tast zocht ik de deur, zachtjes maakte ik die open. In de gang stak ik de olielamp aan en op mijn tenen liep ik naar de tuin. Het was een heldere, koude nacht. In het schijnsel van de vollemaan en het licht van de olielamp, die steeds dreigde uit te waaien, zocht ik naar het schepje. Achter in de tuin, bij een hoge plant, begon ik te graven. De grond was niet hard. Al snel was het gat groot genoeg.

Ik pakte het album, gewikkeld in vele doekjes en stukjes plastic die ik met plakband aan elkaar had vastgemaakt, en legde het in het gat om het voor een onbekende periode te begraven, toen er zachtjes aan mijn pyjamabroek werd getrokken. Het schepje viel uit mijn hand. Langzaam draaide ik me om. De scherpe tandjes van een zwarte kitten zaten vast aan mijn broek.

Er waren mensen die geloofden dat een zwarte kat onheil betekende, maar gold dat ook voor een kat die klein was en van jezelf? Ineens twijfelde ik of het album goed was ingepakt. Misschien wilde ik twijfelen zodat er een reden was om het fotoboek nog één keer te bekijken voordat het onder de grond verdween. Ik ging op de grote zwarte steen zitten die als tuindecoratie diende. Terwijl de kleine kat om mijn voeten liep pakte ik het album weer uit.

TIBA EN SETARA stond er in grote letters op de kaft. Ik begon te bladeren. Ik wist precies wat er op elke bladzijde te zien was. Ook de woorden die Setara op een ooit wit papiertje had geschreven, kende ik uit mijn hoofd:

Voor jou: een album met misschien alle foto's die ooit van ons gemaakt zijn. Een deel ervan heb ik leeg gelaten. Vul jij die met nieuwe foto's? Later, wanneer we elkaar weer zien – en dat gaat snel gebeuren – vertel ik je waarom.

*Tot heel snel,
Setara.*

De lege bladzijdes werden ook gevuld, maar niet met foto's.

Hoofdstuk 2

Ik weet niet anders of ik heb Setara altijd gekend. We woonden naast elkaar en deden alles samen. Setara was net een jaar ouder en we leken in geen enkel opzicht op elkaar. Toch noemden andere kinderen ons 'tweeling'. Onze families kenden elkaar al lang voor Setara's geboorte. We woonden in Khaikhana, in het noorden van Kaboel. Onze huizen, al-lebei twee verdiepingen hoog, werden gescheiden door een lange muur. Daar zagen Setara en ik elkaar 's avonds na het eten. Setara zette dan een trap tegen de muur en klom erop. Wij hadden onze familie gevraagd om de muur helemaal weg te halen of er een doorgang in te maken. Daar zouden ze het over hebben. De muur liep door het gangpad en strekte zich uit naar de tuin, waar een appelboom en een moerbeiboom stonden. In het midden van de tuin had mijn vader allerlei bloemen geplant; het waren vooral rozen in de kleuren licht- en donkerroze, geel en rood. 's Avonds, als ik met Setara bij de muur stond, rook ik vaak de geur van die bloemen, die ineens opsteeg en met de wind onze richting op waaide. De herinneringen aan die tuin zijn onlosmakelijk verbonden met het beeld van *agha djan*^{*}, die zich – zittend op die ene witte stoel – helemaal verloor in de wereld van een boek. Soms zat mijn moeder naast hem en las hij haar voor. Zij zat dan achterovergeleund, hield haar ogen gesloten en luisterde naar de stem van mijn vader. Agha djan hield van Franse schrijvers en van Afghaanse en Iraanse dichters. Misschien

* Zie voor de verklaring van woorden met een asterisk de Verklarende woordenlijst op p. 253.

houdt hij er nog steeds van, maar hij leest niet meer. Ook geen gedichten.

Setara's tuin was meer een speelplaats voor haar neefjes en nichtjes. Er stonden een schommel, een kleine glijbaan, en drie autootjes waarin haar neefjes rondjes reden en deden alsof ze volwassen mannen waren op weg naar hun werk.

Tegenover de speelplaats stond een grote druivenstruik met daaronder een rij lichtblauwe stoelen. Daar waren Setara en ik elke middag te vinden. Behalve als het sneeuwde; dan werden de stoelen opgeborgen in de kelder, die toegang biedt tot de tuin. Setara's huis had negen kamers, evenals dat van ons. Hun woonkamer was beneden, die van ons boven. Wij hadden twee badkamers, een boven en een, een minder mooie, beneden. Ons huis had ook twee keukens; een in de tuin en een op de eerste verdieping, waar alleen in de winter gekookt werd. Wij hadden geen *pas khana*, een verborgen ruimte in een kamer. In de muur zat een opening waar een deur in zou passen, met daarachter een donker kamertje. Daar verstopte Setara zich vaak omdat ze wist dat ik er niet naar binnen durfde.

Als Setara bij ons was, sloten we ons soms op in de studeerkamer om boeken te lezen die we niet mochten lezen omdat we nog te jong waren. Misschien is 'lezen' niet het juiste woord, want we bladerden door de boeken en af en toe las Setara een paar regels voor, sloeg het boek dan weer dicht en zette het terug in de kast. Daarna verlieten we de kamer even geruisloos als we hem waren binnengekomen. Een van de boeken die we daar inkeken was *Zanbaqe dara** van een Franse schrijver wiens naam ik pas later leerde uitspreken.

Soms, als het rustig was in Setara's huis, gingen we naar boven. Op de kamer tegenover de trap stond een videospeler en onder in de kast lagen allerlei voor ons verboden Indiase

films. We hadden geen videospeler omdat mijn vader dat niet nodig vond.

‘Op tv zijn er genoeg programma’s die veel beter zijn om naar te kijken dan naar een film waarin gesproken wordt in een taal die je niet eens verstaat.’ Setara verstond het wel, zoals de meeste mensen die vaak naar die films keken en op die manier Urdu leerden. Maar voor agha djan was dat niet het echte probleem. De Indiase films gingen allemaal over de liefde en volgens mijn vader gaven ze daar een verkeerd beeld van. Er zijn altijd twee hoofdrolspelers: een jongen en een meisje die elkaar toevallig tegenkomen. Om een of andere reden botst het meisje tegen de jongen en tijdens die botsing raakt haar sjaal of iets anders wat ze aanheeft vast aan een knoopje van zijn jas. Ze probeert zich los te maken van hem. Tevergeefs. Als hij haar te hulp schiet raakt zijn hand de hare en dan gebeurt het: ze kijken elkaar aan, de camera zoomt in op haar ogen en dan op die van hem en dat wordt een paar keer herhaald. Vervolgens draait de camera om hen heen en vervaagt al het andere alsof de wereld alleen is geschapen voor deze twee mensen. Hij weet niet eens hoe zij heet, zij niet hoe hij heet, maar ze willen met elkaar trouwen. Ze gaan zingen en dansen in een park, op straat, in de bus, overal. Er is niemand die raar opkijkt. Maar de vreugde is van korte duur, want het meisje is arm en de jongen komt uit een rijke familie die geen arme bruid accepteert. Of andersom, het meisje is rijk en de jongen arm. Dan dreigt het meisje uitgehuwelijkt te worden aan een foute man. En wie ontdekt dat hij fout is? *Bache felm*, zoals wij die noemden, dus de mannelijke hoofdrolspeler. De familie van het meisje gelooft zijn verhaal niet en wil het huwelijk met de foute man doorzetten. Uit wanhoop probeert de jongen of het meisje zelfmoord te plegen. Ze worden altijd net op tijd naar het ziekenhuis gebracht en overleven. Intussen ontdekt de familie van het meisje dat de verloofde van

hun dochter inderdaad een slechterik is en ze blazen het huwelijk af. De foute man dreigt de familie van het meisje te doden. En wie redt de familie? Bache felm. Met blote handen vecht hij tegen een groep gewapende mannen. Hij slaat ze allemaal in elkaar. Zelfs de kogels zijn niet tegen hem opgewassen. De held loopt met een bloedneus en gescheurde kleren langs de familie van het meisje; die hebben staan kijken hoe hij voor hun leven heeft gevochten tegen de mannen die hem – en dat vond ik het meest merkwaardig – nooit tegelijk aanvielen. Alsof ze wachtten tot bache felm de ene bewusteloos had geslagen voordat een ander hem aanviel. De vader van het meisje omhelst de held terwijl de rest huilt van geluk. Hij pakt de hand van zijn dochter en geeft die aan de jongen en ze leven nog lang en gelukkig.

In sommige films zijn er geen belemmeringen en trouwen de jongen en het meisje snel met elkaar. Maar dan ontstaan er andere problemen omdat ze niet aan elkaars verwachtingen kunnen voldoen en gaan ze meteen uit elkaar.

‘Jongeren die hiernaar kijken denken dat dit liefde is’, zei mijn vader. ‘Als ze straks trouwen en dingen gaan niet zoals ze verwachten, geven ze het meteen op. Het leven bestaat niet uit zingen en dansen in een park. En een geliefde is geen tovenaardie al jouw wensen kan laten uitkomen.’

Toch bleef ik nieuwsgierig naar die films kijken als ik bij Setara was. En we zijn nooit betrapt.

Setara kwam uit een grote familie. Broers, zussen, neefjes en nichtjes woonden allemaal in dat ene huis. Haar vader was overleden toen Setara nog klein was. In bijna iedere kamer hingen foto’s van hem. Hij was twee keer getrouwd geweest. Toen zijn eerste vrouw overleed, trouwde hij met de moeder van Setara. Van zijn eerste vrouw had hij vier kinderen: twee zoons en twee dochters.

Die zoons bleven thuis wonen, ook nadat ze getrouwd wa-

ren. Setara's moeder had zelf twee kinderen: een dochter en twee zoons. De oudste stiefbroer van Setara, Homayoun, had drie kinderen en zijn jongere broer twee. Ook haar oudste stiefzus Nasrin kwam vier jaar geleden weer thuis wonen nadat ze bij haar man weggegaan was. Een paar maanden na het overlijden van haar vader kreeg zij een dochttertje. Setara's andere stiefzus, Nadjla, gaf les op onze school.

Vergeleken met andere families was de onze erg klein. Wij waren met z'n vieren. Mijn vader zat in het leger en mijn moeder gaf les op een basisschool. Mijn broer Reshad had drie klassen overgeslagen en zat in de klas met grote jongens die hem een baby noemden. Zijn hobby was het uitvoeren van allerlei experimenten. Hij liet bijvoorbeeld een stuk papier branden door de zon erop te laten schijnen door een dik, rond glas. Dit was het enige experiment dat hij uitvoerde waar ik bij was. De rest deed hij in zijn eentje of samen met Parwiz, de jongste broer van Setara. Reshad hield er ook van om horloges en klokken open te maken om ze te repareren, ook al was er niets mee aan de hand. 'Hij tikt niet goed', zei hij dan. Hij maakte ze open, haalde de onderdelen eruit en wist ze niet meer in elkaar te zetten. Alle horloges en klokken bij ons thuis lagen in stukken in plastic zakjes. Van één horloge bleef hij af en dat was dat van agha djan. Ik had geen hobby's en op school was ik ook niet de beste van de klas, zoals Reshad. Ik hield van dromen en daar was ik dan ook goed in.

'Hebben jullie maar twee kinderen?' vroegen mensen vaak aan mijn ouders, alsof ze medelijden hadden. 'Ik kan je wel een middeltje geven zodat je weer kinderen kunt krijgen', zei een oudere vrouw, die zichzelf tot een alternatieve genezer had verklaard, tegen mijn moeder. Toen ze uitlegde dat ze blij was met twee kinderen, waarschuwde de vrouw haar dat mijn vader bij haar weg zou gaan als ze hem niet meer kinderen schonk.

‘In dat geval kom ik zo snel mogelijk bij u langs’, zei mijn moeder.

Mijn ouders hielden niet van drukte. Daarom gingen ze liever ’s avonds bij Setara’s familie op bezoek als alle kinderen sliepen. Setara’s moeder, haar broers en schoonzussen kwamen vaker bij ons en meestal lieten ze de kinderen dan thuis. Ook om zelf eens rustig te kunnen praten.